

EESTI KEELENÕUKOGU KOOSOLEKU PROTOKOLL

Koosolek toimus Zoomis.

12.03.2021, nr 2

Algus kell 14.30, lõpp kell 16.00.

Juhatas keelenõukogu esimees Birute Klaas-Lang.

Protokollis Tiia Margus.

Osa võtsid: Birute Klaas-Lang, Martin Ehala, Toomas Kiho, Irene Käosaar, Helle Metslang, Karl Pajusalu, Indrek Reimand, Kaja Sarapuu, Artjom Tepljuk, Ilmar Tomusk, Anna Verschik, Kristi Vinter-Nemvalts, Karola Velberg, haridus- ja teadusminister Liina Kersna, keeleosakonna juhataja Andero Adamson, ministri nõunik Liina Lepp, ministri nõunik Ann Leppiman

Puudusid: Mark Fišel, Arvi Tavast

PÄEVAKORD:

1. Kohtumine haridus- ja teadusminister Liina Kersnaga.

Keelenõukogu liikmed tutvustavad ennast ja oma tegevusvaldkondi ministrile.

Liina Kersna: Eesti keele arengukavaga käib arutelu koalitsiooninõukogus, mille liige minister ei ole. Tahaksime haridusvaldkonna arengukavasse ja eesti keele arengukavasse saada ühesugust vaadet, mis puudutab üleminekut ühtsele eestikeelsele haridusele. Eesti keele arengukavas on eestikeelsele haridusele ülemineku punkt sõnastatud kõige konkreetsemalt.

Birute Klaas-Lang: Kas keelenõukogu saab midagi teha arengukava vastuvõtmise kiirendamiseks? Arengukavas on ka teised tegevused, mida on vaja käivitada. Keelenõukogu kaalub avaliku pöördumise esitamist. Kas eestikeelsele haridusele ülemineku töörühma käivitamine sõltub arengukava vastuvõtmisest?

Liina Kersna: Ei sõltu, töörühm kutsutakse varsti kokku. Töörühma kutsutakse esindajad Tallinna Ülikoolist, Tartu Ülikoolist, Ida-Virumaa haridusklastri, Haridus- ja Noorteametist, linnade ja valdade liidust, eesti keel teise keelena õpetajate, koolijuhtide, lasteadeade esindajad. Eesmärk oleks luua pikema plaan.

Toomas Kiho: Töörühma võiks määrata ka keelenõukogu esindaja.

Birute Klaas-Lang: Kui minister peab vajalikuks, siis võiks seal keelenõukogu esindaja olla või siis vaatab keelenõukogu edaspidi regulaarselt, kuhu on üleminekuga jõutud. Tahame väga selles protsessis osaleda.

Kaja Sarapuu: Gümnaasiumiõpilased loevad järjest vähem ning pigem loevad inglise keeles ja vähem eesti keeles. Gümnaasiumi kirjanduskursuste hulka tuleks lisada veel üks eesti kirjanduse kursus „Identiteet ja kirjandus“. See oleks pühendatud eesti kirjanduse õppimisele. Probleem on ka see, et raamatuid on koolides vähe. Õpilased tahavad paberraamatut. Mul on ettepanek hakata taas välja andma koolikirjanduse raudvara. Mis järgus on praegu õppekava uuendamine? Ühe kirjanduskursuse lisamine kohustuslikuna oleks vähim, mida me teha saame. Valikkursusena see ei toimi.

Liina Kersna: Õppekava uuendamine toimub 2022/2023. õa. Lisakursust oleks vaja, kuid kuidas leida tasakaalu kursuste ja õpilaste koormuse vahel? Kuidas me hoiame põhikoolis lugemise indu?

Kaja Sarapuu: Valikkursuste valiku otsustab gümnaasiumi juhtkond. Kuidas lapsi põhikoolis innustada – võtmesõnaks on siin kodu ja õpetaja.

Ilmar Tomusk: Küllastan aastas keskmiselt 30–35 kooli, kus räägin eri vanustes lastega ja õpetajatega. Lugemine on kirjastuspoliitiline probleem. Kui kirjanikul oleks võimalik kinkida koolile raamatuid, oleks see väga hea. 4.–5. klassini loetakse väga palju. 5.–6. klassist hakkab lugemus langema, üks põhjus on see, et meie oma lastekirjanikud ei kirjuta sellele vanusegrupile, kes on eelteismelised ja teismelised. Kui jõuame gümnaasiumini, siis lugemus hakkab jälle kasvama. Siin tuleb mängu see, kui palju raamat maksab. Eestikeelne raamat on kallis. Tallinnast kaugemal olevate piirkondade koole peaks jõuliselt kirjandusega varustama.

Anna Verschik: Mingi hulk võiks meil olla selliseid raamatuid, mille kirjastamisele makstakse peale.

Birute Klaas-Lang: Need võiks olla heas kujunduses, atraktiivseid raamatuid.

Martin Ehala: Emakeeletunde on vähemaks jäänud. Kui vaadata valikkursuste ja kohustuslike kursuste mahtu, siis võiks ehk võtta seda mahtu valikkursuste arvelt.

Ilmar Tomusk: Kultuurikapitali kaudu on võimalik toetada kirjastajat ja kunstnikku, et raamatu kaanehind oleks ostjale odavam, aga kvaliteedis ma järele ei annaks.

Kaja Sarapuu: Raamatute kättesaadavus on probleem. Uusi raamatuid ei raatsita kodudesse osta. Kooliraamatukogudes on eksemplare vähe. Peaks toetama eestikeelseid väljaandeid.

Kristi Vinter-Nemvalts: Õppekavade arendamiseks paneme sel aastal kokku strateegilise plaani, siis saab ka kohustuslike ja valikkursuste vahekorra läbi vaadata.

Birute Klaas-Lang: Kõrghariduse keelsuse teema on laiem. Kuidas jõuaksime kokkuleppele ülikoolide vahel, et õpetada eesti keelt välismaalastele?

Anna Verschik: Kui Tallinna Ülikoolis arutatakse rahvusvahelistumise strateegiat, tuleb päevakorda dubleerimise vältimine. Kui mingit eriala õpetatakse ühes keeles, siis teises keeles justnagu ei tohiks enam õpetada. Kui määrame otsustuskokku inimese, kes eesti keelt ei oska, siis

hakkame selles kogus inglise keelt rääkima. Mina arvan, et me ei peaks hakkama. Milleks peame hakkame neile tõlkima? Inglisekeelne haridus võib olla, aga eestikeelne ei tohi kaduda. Tallinna Ülikoolis püüame midagi selle heaks teha. Avalik arvamus peaks olema ka meie poolal. Kui üliõpilase eesti keel ei ole piisavalt hea, aga tal on passiivne eesti keele oskus, siis leiame temaga mingi kompromissi.

Liina Kersna: Kuna tasuta kõrgharidus puudutab eestikeelseid kavu, siis kas see on põhjus, mis innustab ülikoole tegema ingliskeelseid kavu?

Anna Verschik: Kui see on ülikoolide majanduslik kaalutus, siis seda me siin ei lahenda. Võiks olla nii, et mõni õppekava on tasuta olenemata õppekeelest.

Martin Ehala: Kui tuli eestikeelne tasuta kõrgharidus, siis paljud kavad tehti ingliskeelseteks. Eestikeelsed üliõpilased saavad õppida ka ingliskeelsetel kavadel. Kui eestikeelsetele kavadele õpilasi ei jätku, siis need asendatakse ingliskeelsetega.

Birute Klaas-Lang: Inglisekeelse arstiõppe puhul on päris palju eesti keelt õppekavas ette nähtud. Ülejäänud ingliskeelsete kavade puhul on probleem, seal nad eesti keelt piisavalt ei õpi. Kui tahame nende kavade lõpetajaid Eesti tööturule ette valmistada, siis peame neile ka eesti keelt õpetama. On ülikoole, kes võtavad kohustuslikku eesti keele õpet nii, et see ohustab nende autonoomiat. Aga kui eesti keel on valikaine, siis need ülikoolid ei suuna üliõpilasi nendele valik- ja vabaainetele. Välisdoktorant peaks oma õpinguid alustama eesti keele intensiivkursusega, sest kuidas ma muidu tagame akadeemilise järelkasvu.

Liina Kersna: Selle probleemi oleme tõstatud koalitsioonilepingus ja valitsuse tegevuskavas oli see ka sees. 2022. a märtsis peame tegema ettepanekud arendamiseks.

Birute Klaas-Lang: Samamoodi ülikooli töökeele teema. Struktuuriüksuste juhtidesse suhtutakse TÜs rangemalt – ei saa juhtida üksust ilma eesti keele oskusega. Korraline õppejõud peaks B1 tasemel oskama eesti keelt.

Indrek Reimand: Kõrghariduse kõige suurem mure on rahastamine, st eestikeelse kõrghariduse rahastamine. HTMi eesmärk on mitte vähendada eestikeelse kõrghariduse kättesaadavust. Kõrghariduse rahastamist on vaja tõsta. Doktorioõppe rahastamist me tõstame, loodame, et saame sinna Eesti kandidaate. Muule kõrgharidusele taotlesime raha juurde ja loodame, et saame ka. 2021. a valmistame ette järgmised halduslepingud ülikoolidega. Teemad, mille oleme esile tõstnud: õppe vastavus tööturu vajadusele, kõrghariduse ja teaduse parem koostöö, eesti keele roll kõrghariduskeelena, välisüliõpilaste roll ja vastuvõtutingimused. Kõrghariduse kättesaadavus on kõige tähtsam kõrghariduspoliitika eesmärk. Välisüliõpilasi tahame hakata rohkem valima kvaliteedistandardi järgi. Lihtsalt ingliskeelseks minemise trendi tahame mingil määral maha suruda.

Martin Ehala: Eestikeelse kõrghariduse kättesaadavus sõltub ka sellest, kui kättesaadav on ingliskeelne kõrgharidus. Kas pole plaanis sellist seadusmuudatust, mis ütleks, et ingliskeelsed õppekavad on tasulised ja eestikeelsed ei ole?

Indrek Reimand: Ingliskeelse kõrghariduse piiramine ei ole tingimata õige. Mingi rahvusvahelisuse määr on igal juhul kasulik. Välisüliõpilasi on praegu 12%. Millest see number koosneb, võib-olla ei ole see parim komplekt? Doktorantuuris on selgelt trendid tasakaalust välja läinud. Välisüliõpilasi meil liige palju ei ole, aga nende kompositsioon vajaks juhtimist, et õppima tuleks hea tasemega välisüliõpilased ja tulijate hulgas on rohkem neid, keda me vajame Eesti ühiskonnale. Vajame väliskoostööd.

Martin Ehala: Minu ettepanek on, et ingliskeelne õpe oleks tasuline. Kindlasti peab üliõpilasvahetuse raames olema mooduleid, mis on tasuta. Kui Mainori kõrgkool saab endale välisüliõpilased, kes maksavad õppemaksu, siis on veider, et piirame Tartu Ülikooli sellega, et laseme inglise keeles tasuta õppida.

Anna Verschik: Ma ei ole välisüliõpilaste vastu, aga ei pea õigeks seda meelsust, et kui kõik mõistavad inglise keelt, siis õppekavade dubleerimist eesti keeles ei ole vaja.

Ilmar Tomusk: Kõrgharidus ja teadus on oma olemuselt rahvusvahelised. Kui maailmas pakutakse palju ingliskeelset kõrgharidust, siis Eesti on see koht, kus pakutakse eestikeelset kõrgharidust. Meie kasutuses olevatest keelelistest vahenditest sõltub see, kuidas me maailma mõistame. Eestikeelne kõrgharidus peab olema meie vaimsuse pärast eelisarendatav.

Birute Klaas-Lang: On vaja kokkuleppeid Rektorate Nõukogu tasandil.

Helle Metslang: Ülikooli missioon on taastoota rahvuslikku haritlaskonda.

Toomas Kiho: Eesti teadusseltsid ning teaduskeele ja terminoloogia arendamine. Tahan juhtida tähelepanu, et ei unustataks ära, et teaduskeele ja terminoloogia arendamise üks tahk on erialaseltside väljaanded ja nendes publitseeritavad eestikeelsed tekstid. HTM toetab mitmete meetmetega nende teadusseltside väljaandeid. Oluline on, et need toetused jätkuksid ka tulevikus.

Liina Kersna: Teadusprogrammide kaudu saab toetada ka publikatsioone.

Karl Pajusalu: Teadusseltside kaudu tehakse ka päris palju teadust, kaasates õpetajaid ja teisi erialainimesi. Teadusseltsid on professionaalsete teadlaste abilised. Kaasatud inimesed annavad oma panuse erialakeele uurimisse. Teadusseltside erinevad tegevused väärivad toetamist.

Helle Metslang: Süstemaatilist publikatsioonide toetamist ei ole. Nt Eesti keele varamu sarja väljaandmist tahaks jätkata. Fundamentaalsete väljaannete jaoks võiks olla üks meede.

Andero Adamson: Keeleosakond otsib lahendust eesti keele tervikkäsitluste väljaandmise jätkamiseks, et sarja väljaandmine oleks avalikult kõigile ligipääsetav ja ühtsetel alustel toetatav.

Martin Ehala: Need slaavi taustaga uussisserändajad, kes peavad valima oma lastele kooli, kipuvad valima vene õppekeelega kooli. Kas seda saaks reguleerida, et nad valiks eestikeelse kooli?

Liina Kersna: Selle peale peaks mõtlema.

Toomas Kiho: Kui võtta vastu eesti keele arengukava, siis slaavi taustaga sisserändajatel ei olegi muud võimalust, kui panna laps eestikeelsesse kooli. Arengukava võiks nüüd lõpuks Riigikogu saali minna.

Irene Käosaar: Eesti koolid suunavad uusimmigrandid sageli ise venekeelsesse kooli. Soovitakse valida eesti õppekeelega kool, aga see kool suunab nad lähimasse vene õppekeelega kooli. Rahastamissüsteem on selline, et vene õppekeelega kool ei saa uussisserändaja pealt toetust. Vene kool ei vajagi seda tuge, nad vajaks tuge eesti keele õpetamiseks, aga seda nad siis ei saa. Ukraina seltside esindajatele, samuti ukraina lapsevanematele olen korduvalt rääkinud sellest, et neil on õigus eestikeelsele haridusele. Nad ei tea neid õigusi ja kui veel koolidirektor ütleb, et siin koolis laps hakkama ei saa, siis ta lähebki venekeelsesse kooli.

Liina Kersna: Miks koolid lapsi ära saadavad, kas nad ei oska lastega midagi peale hakata? Tegelikult need lapsed kannatavad. Meie ülesanne on neid toetada.

Irene Käosaar: Meetodid on olemas, kogemused on olemas, häid näited on. Enne seda ükski kool tegema ei hakka, kui neid miski ei pitsita.

Ilmar Tomusk: Omaette teema on alusharidus. Kui muukeelne vanem tahab panna lapse eestikeelsesse lasteaeda, siis omavalitsusel ei ole kohustust tagada neile eestikeelset alusharidust ja nii suunatakse venekeelsed mujale, mitte eestikeelsesse lasteaeda.

Liina Kersna: Selle seaduse muudame nüüd ära.

Ilmar Tomusk: Keeleamet on edastanud ettepanekud seaduste ja määruste muutmiseks. Tahaksin väga kiita Kohtla-Järve Gümnaasiumit, kus ma emakeelepäeval esinesin. Ma ei ole ammu olnud nii eestikeelsel kooliaktusel. Väga meeldiv kogemus.

Birute Klaas-Lang: Koolijuhil on eestikeelsele haridusele üleminekus väga oluline roll. Kas on kavas nõ eesti keele pesade sisseseadmine riigi põhikoolide näol?

Liina Kersna: See on eestikeelse hariduse tegevuskava üks teema. Põhiharidus on kohaliku omavalitsuse vastutada, aga võib teha erandeid. Kooli juhtimise muutmiseks on üks võimalus teha koolijuhtidega tähtajalised töölepingud, teine ettepanek on kooliväline hindamiskomisjon, mis mingi regulaarsusega hindab kooli tegevust.

Birute Klaas-Lang tänab ministrit kohtumise eest ja teeb ettepaneku regulaarseteks kohtumisteks.

OTSUSTATI: Info võeti teadmiseks.

Birute Klaas-Lang
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)

Tiia Margus
protokollija

(allkirjastatud digitaalselt)